

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТРУДОВОГО ПРАВА

ЯРОШЕНКО ОЛЕГ МИКОЛАЙОВИЧ

доктор юридичних наук, професор, старший науковий співробітник Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, член-кореспондент НАПрН України

ORCID 0000-0001-9022-4726

ВАПНЯРЧУК НАТАЛІЯ МИКОЛАЇВНА

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

ORCID 0000-0003-2764-3826

УДК 349.2

DOI 10.37772/2518-1718-2022-2(38)-5

ГІДНІ УМОВИ ПРАЦІ ДЛЯ НАУКОВЦІВ – ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМКІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ НАУКИ

У статті вказано на проблемні питання правового регулювання відносин у науковій сфері щодо гідних умов праці для науковців та запропоновано шляхи їх вирішення. Зазначено, що існування розглядуваних у статті проблем обумовлене не лише недостатнім фінансуванням науки, хоча, безумовно, економічний фактор є одним із основних, а й недосконалістю законодавства, браком дослідницької інфраструктури, відсутністю можливостей для кар'єрного зростання, слабкою взаємодією із бізнесом, відсутністю державної політики, направленої на підтримку популяризації науки та низкою інших факторів, що призводить до того, що науковці змушені або виїздити працювати закордон або й взагалі залишати науку. Зазначено про доцільність вироблення стратегії та програми подолання проблем щодо гідної праці у науковій сфері. Зокрема, запропоновано розробити та схвалити Концепцію впровадження критеріїв гідної праці у науковій сфері, яка сприятиме формуванню ідеологічної «людиноцентристської призми», крізь яку будуть осмислюватись усі процеси щодо вдосконалення чинного законодавства у частині положень, якими врегульовується праця науковців, не допускатиметься подальше зниження її стандартів, що відбувається сьогодні. Її основними завданнями повинно стати: визначення найважливіших засад і стратегічних напрямів функціонування правового механізму забезпечення гідної праці науковців України; удосконалення законодавства в частині створення та забезпечення функціонування правового механізму забезпечення гідної праці науковців України; запобігання виникненню негативних соціально-економічних наслідків, пов'язаних з функціонуванням правового механізму забезпечення гідної праці науковців України.

Ключові слова: держава, людський капітал, наукова сфера, наукові кадри, гідна праця, фінансування, дослідницька інфраструктура.

Постановка проблеми. Перехід на інноваційну модель розвитку економіки країни неможливий без створення умов для безпечної, якісної, ефективної

праці з гідною оплатою в різних секторах економіки, що сприяє реалізації людського потенціалу. Розвиток останнього є визначальним для подальшої долі еко-

номічної, політичної, соціальної, духовної сфер життя України й створення умов для її переходу до інноваційної моделі функціонування системи держави. Комплексним механізмом вирішення накопичених проблем у соціально-трудовій сфері країни є реалізація Концепції гідної праці на всіх рівнях. Гідна праця виступає імперативом, що найбільшою мірою протистоїть викликам сьогодення, зумовлених радикальними змінами структури світової економіки, економічною глобалізацією, фінансово-економічною кризою та відповідними трансформаціями на ринку праці.

Україна як член МОП активно підтримує ідеї гідної праці та впроваджує їх у життя завдяки національній Програмі гідної праці МОП для України. Нині розроблюється вже п'ята така Програма на 2020–2024 роки [1], яка стала результатом тристоронніх консультацій щодо підтримки МОП в Україні та має на меті вирішення проблем, які належать до сфери ключових технічних експертних знань МОП. Програма на 2020-2024 роки передбачає три пріоритети з 9-ма кінцевими результатами, а саме: 1) покращений соціальний діалог, 2) інклюзивна та продуктивна зайнятість, 3) поліпшені умови праці та соціальний захист. Нова Програма буде підтримувати національні пріоритети розвитку, визначені у Рамковій програмі партнерства між Урядом України та ООН (РПП), Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, Угоді про вільну торгівлю між Канадою та Україною (CUSTA), Генеральній угоді про регулювання основних принципів і норм реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин в Україні на 2019–2021 роки, Порядку денному у сфері сталого розвитку до 2030 року (Цілях сталого розвитку).

Є вже багато позитивних практичних результатів упровадження цих Програм у нашій країні, але в деяких напрямках ідею гідної праці не вдається втілити в життя досить ефективно. Нині це особливо торкається наукової сфери, пов'язаної з інтелектуальною діяльністю, яка є більш складною, оскільки потребує не просто чіткого та неупередженого виконання покладених на працівника обов'язків, які зазвичай здійснюються автоматично, без застосування розумових здібностей та волі, а потребує певного аналізу своєї діяльності, вибору оптимального рішення, яке виникає у ході виконання конкретного завдання тощо. На сьогодні інтелектуальна праця все частіше використовується у нашому суспільстві, оскільки ті процеси, що відбуваються у державі є досить стрімкими та потребують активної підтримки з боку громадськості, а інтелектуальна праця призначена для того, щоб створювати щось нове. Таку працю сьогодні варто вважати важливим чинником розвитку суспільства, оскільки регулювання будь-яких процесів у державі не здійснюється без детального

аналізу як позитивних, так і негативних наслідків від такого регулювання. Дана обставина актуалізує дослідження питань правового регулювання відносин у науковій сфері стосовно гідної праці та визначення шляхів їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концепція гідної праці тривалий час залишалася предметом дослідження лише науковців у сфері трудового права. Протягом останніх років усе більше вчених інших галузей права, в тому числі економістів, соціологів, фахівців із державного управління, звертаються до аналізу концепції загалом або окремих її складників. Зокрема проблематику гідної праці в Україні у тій чи іншій мірі висвітлено в наукових працях, таких учених, як Л. П. Амелічева, А. В. Васирик, Л. Ю. Величко, О. О. Герасименко, О. Д. Гостюк, О. В. Жадан, В. В. Жернаков, Ю. Івчук, А. М. Колод, Т. А. Коляда, С. Г. Рудакова та ін. Водночас на сьогоднішній день у наявній науковій літературі відсутні актуальні комплексні дослідження забезпечення гідної праці таких суб'єктів трудового права, як науковці, а також правового механізму відповідного забезпечення.

Метою цієї статті є виявлення проблемних питань правового регулювання відносин у науковій сфері стосовно гідної праці і визначення шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Концепції Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 322-р. [2] однією із проблем, яка потребує розв'язання є незадовільний стан матеріально-технічної бази дослідницьких інфраструктур, відсутність гідних умов праці для вчених та комфортних для їх роботи приміщень. Хоча за ініціативою Уряду нашої держави у 2016 р. представниками міністерств, вченими НАН України, міжнародним експертним середовищем здійснювалася підготовка Національної доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна» – адаптованого документу з питань стратегічного планування сталого розвитку України на довгострокову перспективу. У завданні 8 Національної доповіді передбачене зобов'язання нашої держави сприяти забезпеченню гідної праці й економічному зростанню, зокрема, забезпеченню надійних та безпечних умов праці для всіх працюючих шляхом застосування інноваційних технологій у сфері охорони праці і промислової безпеки й ін.

Науковий потенціал людських ресурсів в Україні досить високий для проведення наукових досліджень. Водночас із низьким рівнем забезпечення матеріально-технічної бази наукових установ та закладів вищої освіти за останні роки кількість дослід-

ників в Україні скоротилася майже вдвічі. Це спричинене виїздом науковців за кордон, де рівень розвитку дослідницьких інфраструктур значно вищий за вітчизняний. Оскільки вчені не можуть в Україні в повній мірі реалізувати свій науковий потенціал, що й призводить до їх відпливу за кордон та до суттєвого зниження конкурентоспроможності наукових досліджень та науково-технічних розробок. І, як наслідок, уповільнюється розвиток національної економіки та погіршується якість життя її громадян, неможлива розбудова суспільства, що базується на знаннях.

Протягом усіх років незалежності України спостерігалася тенденція негативних кількісних та якісних змін науково кадрового потенціалу, яка значною мірою обумовлена скороченням бюджетного фінансування фундаментальних досліджень та відсутністю попиту на прикладні дослідження та розробки з боку підприємств, які самі опинилися в складному становищі. Наукову сферу продовжують залишати найбільш активні, творчі вчені. Хоча наукові кадри та знання є основоположними чинниками сталого розвитку науково-технічного потенціалу держави. «У країнах, що реалізують інноваційно-технологічний тип розвитку, знання стають головним нематеріальним активом, впливають на зростання обсягів виробництва, підвищення якості продукції та послуг, забезпечення конкурентоспроможності країни та прискорення соціального прогресу» [3]. Вироблення, прийняття та реалізація рішень, спрямованих на збереження і розвиток кадрового потенціалу науки, забезпечення його життєдіяльності, встановлення порядку і процедур, що визначають найбільш ефективне використання людських ресурсів, мають бути пріоритетними напрямками наукової політики.

Науковці, досліджуючи дану проблематику, серед факторів, що впливають на відтік кадрів з наукової сфери в інші країни (інтелектуальна еміграція) та в інші сфери діяльності (зміна професії), виокремлюють фактори, що виштовхують (push factors) і фактори, що притягують (pull factors). До факторів, що виштовхують українських молодих вчених з науки до (1) інших країн та (2) інших сфер діяльності, віднесено такі, як: фінансова незабезпеченість (низький рівень фінансування вітчизняної науки позначається не лише на зарплатах учених, а й на інфраструктурі та ресурсах для проведення досліджень); соціальна незабезпеченість та незахищеність, проблема з житлом; брак інфраструктури, реактивів для проведення досліджень; обмеження мобільності; відсутність «соціальних ліфтів», можливостей для кар'єрного зростання. Тобто, не лише низька зарплата або соціальна незахищеність виштовхують учених з науки (за кордон або в інші сфери діяльності), незадовільні умови праці та неспроможність через це

повноцінно займатися науковою діяльністю відіграють значну роль.

До факторів, що притягують українських молодих вчених з наукової сфери до (1) інших країн та (2) інших сфер діяльності, віднесено такі, як: глобалізація науки та пов'язані із цим програми залучення талановитої молоді на навчання та наукові стажування у закордонних університетах та наукових центрах; розширення можливостей працевлаштування у міжнародних організаціях та транснаціональних компаніях в Україні; вища оплата праці та краще соціальне забезпечення при роботі у на державних чи приватних підприємствах, компаніях; розвиток ІТ-сектора, який привабливими умовами праці притягує значну частину освіченої молоді, в т.ч. науковців з фізико-математичною освітою; розвиток сектору малих та середніх підприємств (самозайнятість як альтернатива роботі за наймом) [4].

Усі вищеперераховані причини відтоку наукових кадрів закордон чи у інші сфери створюють суттєву загрозу майбутньому розвитку науки в Україні. Тому не дивно, що однією з рекомендацій незалежного міжнародного аудиту української науки в рамках Горизонту 2020 – стала рекомендація покращити ситуацію з людським капіталом [5] (людський капітал – це втілений в людську особистість запас здібностей, знань, навичок і мотивацій, що виникли у результаті цілеспрямованих інвестицій у нього). Одним з найважливіших показників, який допомагає виявити країни з найбільшими проблемами у розвитку людського капіталу, є міжнародний індекс людського розвитку. Це комплексний порівняльний вимірник рівня здоров'я та довголіття, освіти та гідного рівня життя. Здоров'я та довголіття вимірюється середньою очікуваною тривалістю життя, доступ до знань – середньою та очікуваною тривалістю навчання, а гідний рівень життя – валовим національним доходом на душу населення в доларах США за ПКС [6]. На сьогодні позиції України за цим показником – 74 місце серед 189 країн. Як зазначає Постійна представниця ПРООН в Україні Дафіна Герчева, «в цілому, Україна демонструє прогрес на шляху до досягнення встановлених показників, які планується досягти до 2030 року, намагаючись нікого не залишити без уваги. Однак попереду ще чимало роботи. Для ПРООН і партнерів з розвитку важливо продовжувати підтримувати діяльність уряду України, приватного сектору, громадянського суспільства, щоб ці цілі були досягнуті, як заплановано» [7]. І хоча загалом Україна, як і весь регіон, відноситься до середньої третини країн за показниками витрат на дослідження та розвиток, співвідношення висококваліфікованих і низько кваліфікованих працівників у ньому становить лише половину від країн Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)

– з розвитком технологій у більш заможних країнах подолати цю прірву може бути складніше. У аналітичній доповіді «Профіль Гідної Праці в Україні» фахівці Міжнародного бюро праці зробили обґрунтований, на наш погляд, висновок про те, що наша країна досягла певного прогресу в деяких аспектах реалізації Програми гідної праці, але все ще є чимало невирішених гострих проблем, зокрема у науковій сфері щодо гідних умов праці для науковців.

Водночас існування розглянутих проблем обумовлене не лише недостатнім фінансуванням науки, хоча, безумовно, економічний фактор є одним із основних. Недосконалість законодавства (зокрема, необхідно у Кодексі законів про працю України закріпити право на гідні умови праці серед основних прав працівників; передбачити гарантії забезпечення гідної праці. Хоча норми, які стосуються централізованого регулювання відносин у сфері забезпечення гідної праці й містяться у Законах України «Про охорону праці», «Про оплату праці», «Про зайнятість населення» та ін., однак вони закріплюють лише фундаментальні трудові права працівників, а точніше мінімальний рівень гарантій цих прав, чого на жаль не достатньо для реалізації концепції гідної праці в Україні), брак дослідницької інфраструктури, відсутність можливостей для кар'єрного зростання, слабка взаємодія із бізнесом, відсутність державної політики, направленої на підтримку популяризації науки та низка інших факторів призводить до того, що науковці змушені або виїздити працювати закордон або й взагалі залишати науку.

Виправлення ситуації, що склалася потребує системного підходу та тісно пов'язане із вирішенням загальних проблем розвитку у сфері науки, технологій, освіти та інновацій України. Для цього необхідна як активна участь держави, так і залучення бізнесу, зацікавлених громадських організацій та об'єднань. Щодо концепції гідної праці з позиції держави вважаємо, що її реалізація повинна стати основою соціально-економічної політики України, її головним напрямом. Як справедливо наголошує О. Гостюк, держава як суб'єкт, що наділений соціальною владою, займає провідне місце в регулюванні відносин, що виникають у сфері праці, є гарантом реалізації концепції гідної праці [8, с. 92]. Отже, Україна наразі повинна виробити стратегію та програму подолання цих проблем з метою якнайшвидшого уможливлення високого рівня гідної праці у науковій сфері.

На важливості ролі держави, її активної участі у вирішенні питань у сфері науки також наголошується у Рекомендації Генеральної конференції ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) «Про статус науково-дослідницьких працівників» від 20 лис-

топада 1974 р. [9]¹, відповідно до п. 20 якої державам-членам слід постійно мати на увазі, що державні інтереси, так само як і інтереси науково-дослідницьких працівників, потребують забезпечення моральної підтримки і матеріальної допомоги, що сприятиме успішному здійсненню наукових досліджень і розробок науково-дослідницькими працівниками. Крім того, державам слід вжити заходів до забезпечення науково-дослідницьким працівникам таких умов праці й винагороди за працю, котрі відповідають їх становищу, вислугі років і заслугам, без будь-якої дискримінації.

Отже, необхідно розробити та схвалити Концепцію впровадження критеріїв гідної праці у науковій сфері, що сприятиме формуванню ідеологічної «людноцентристської призми», крізь яку будуть осмислюватись усі процеси щодо вдосконалення чинного законодавства у частині положень, якими врегулюється праця науковців, не допускатиметься подальше зниження її стандартів, що відбувається сьогодні. Щодо критеріїв умов праці, які можна вважати гідними для науковців, заслугове на увагу думка Т. В. Смірної, яка, розглядаючи гідну працю у сфері інтелектуальної діяльності людини, виокремлює базові та додаткові критерії гідної праці. До базових критеріїв гідної праці вона відносить наступні особливі риси: 1) трудовий дохід (винагорода за працю, достатня для задоволення потреб сім'ї, соціальне страхування, надання матеріальної допомоги, соціальний пакет); 2) умови праці (низька ймовірність захворювань/травм на виробництві, відповідність обладнання сучасним вимогам, відповідність робочого місця сучасним вимогам, дотримання умов і безпеки праці); 3) соціальну захищеність (надання т. зв. «білої» заробітної плати, можливість працівника та трудового колективу впливати на умови праці й трудові відносини, можливість працівника захищати свої прав за допомогою спеціалізованих організацій, документальне оформлення трудових відносин з роботодавцем, свобода трудової діяльності, свобода вибору сфери діяльності/роботи/зайнятості, дотримання трудового законодавства, стабільність зайнятості); 4) можливості (можливість навчання за рахунок роботодавця, можливість працювати за кордоном, кар'єрне зростання, відсутність дискримінації, перспективи зростання, самореалізація). До додаткових критеріїв гідної праці вчена відносить: 1) гармонійний баланс роботи та особистого життя працівника; 2) затребуваність і повагу праці; 3) органічні відносини в колективі; 4) гармонійний корпоративний

¹ Рекомендация о статусе научно-исследовательских работников : принятая Генеральной конференцией Организации Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры 20 ноября 1979 года. URL: <http://docs.cntd.ru/document/902084640>.

дух компанії; 5) моральне задоволення працівників від праці; 6) відсутність необхідності працювати понаднормово; 7) адекватну оцінку результатів праці; 8) збалансовану поведінку колег; 9) позитивні особистісні відносини в колективі; 10) належну репутацію компанії; 11) відповідність сфери діяльності бажанням, нахилам/навичкам, інтересам, здібностям працівника; 12) повагу до працівника з боку колективу/керівництва; 13) розумову працю; 14) адекватний функціонал (зміст діяльності); 15) належні характеристики компанії [10, с. 16–17].

Висновки. Як бачимо, існування розглянутих проблем обумовлене не лише недостатнім фінансуванням науки, хоча, безумовно, економічний фактор є одним із основних, а й недосконалістю законодавства, браком дослідницької інфраструктури, відсутністю можливостей для кар'єрного зростання, слабкою взаємодією із бізнесом, відсутністю державної політики, направленої на підтримку популяризації науки та низкою інших факторів, що призводить до того, що науковці змушені або виїздити працювати

закордон або й взагалі залишати науку. Тому доцільно виробити стратегію та програми подолання проблем щодо гідної праці у науковій сфері. Зокрема, необхідно розробити та схвалити Концепцію впровадження критеріїв гідної праці у науковій сфері, яка сприятиме формуванню ідеологічної «людиноцентристської призми», крізь яку будуть осмислюватись усі процеси щодо вдосконалення чинного законодавства у частині положень, якими врегульовується праця науковців, не допускатиметься подальше зниження її стандартів, що відбувається сьогодні. Її основними завданнями повинно стати: визначення найважливіших засад і стратегічних напрямів функціонування правового механізму забезпечення гідної праці науковців України; удосконалення законодавства в частині створення та забезпечення функціонування правового механізму забезпечення гідної праці науковців України; запобігання виникненню негативних соціально-економічних наслідків, пов'язаних з функціонуванням правового механізму забезпечення гідної праці науковців України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Програма гідної праці для України на 2020–2024 pp. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/genericdocument/wcms_774455.pdf.
2. Концепція Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року: схвал. розпорядж. КМУ від 14.04.2021 № 322-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-2021-p#Text>.
3. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця та ін. Київ : НАН України. 2015. 336 с.
4. Жабін С. О., Ісакова Н. Б., Скороход О. М. Проблеми молодих вчених України та рекомендації щодо їхнього вирішення. 2018. 23 с. URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Problemy-molodyh-vchenyh-Ukrayiny-ta-rekomendatsiyi-shhodo-yihnego-vyrishennya.pdf?fbclid=IwAR0OPqjUJ3hqGT-1PFN8jExnoKtCGs8JdxguMsovzjzKIR0uUzCHs_8pj3Pw
5. Горизонт 2020. URL: <https://mon.gov.ua/ua/nauka/yevrointegraciya/ramkovi-programi-z-doslidzen-ta-innovacij-gorizont-2020-ta-gorizont-yevropa-ta-iniciativi-yevropejskoyi-komisiyi-yevropejskij-zelenij-kurs/gorizont-2020>.
6. Пищуліна О., Юрочко Т., Міщенко М., Жаліло Я. Розвиток людського капіталу: на шляху до якісних реформ / за ред. О. Пищуліної. Київ: Заповіт, 2018. 367 с.
7. Ексклюзивне інтерв'ю постійної представниці Програми розвитку ООН (ПРООН) в Україні Дафіни Герчевої агентству «Інтерфакс-Україна». URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/interview/706348.html>.
8. Гостюк О. Концепція гідної праці як елемент правової політики держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 6. С. 90–93.
9. Рекомендация о статусе научно-исследовательских работников : принятая Генеральной конференцией Организации Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры 20 ноября 1979 года. URL: <http://docs.cntd.ru/document/902084640>.
10. Смирнова Т. В. Критерии достойного труда в интеллектуальной деятельности : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Москва, 2010. 26 с.

REFERENCES

1. Program of decent labor for Ukraine for 2020–2024. Retrieved from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/genericdocument/wcms_774455.pdf [in Ukrainian].
2. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine on the Concept of the State Target Program for Development of Research Infrastructures in Ukraine for the period up to 2026 № 322-p (2021, April 14). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-2021-p#Text> [in Ukrainian].

3. Heiets V. M. et al. (Eds.). (2015). Innovative Ukraine 2020: National Report. Kyiv : NAN Ukrainy [in Ukrainian].
4. Zhabin S. O., Isakova N. B., Skorokhod O. M. (2018). Problems of young scientists of Ukraine and recommendations for their solution. Retrieved from https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Problemy-molodyh-vchenyh-Ukrayiny-ta-rekomendatsiyi-shhodo-yihnogo-vyrishennya.pdf?fbclid=IwAR0OPqjUJ3hqGT-1PFN8jExnoKtCGs8JdxguMsovzjKIR0uUzCHs_8pj3Pw [in Ukrainian].
5. Horizon 2020. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/nauka/yevrointegraciya/ramkovi-programi-z-doslidzhen-ta-innovacij-gorizont-2020-ta-gorizont-yevropa-ta-iniciativi-yevropejskoyi-komisiyi-yevropejskij-zelenij-kurs/gorizont-2020> [in Ukrainian].
6. Pyshchulina O., Yurochko T., Mishchenko M., Zhalilo Ya. (2018). O. Pyshchulina (Eds.). Human capital development: on the way to qualitative reforms. Kyiv: Zapovit [in Ukrainian].
7. An exclusive interview with a permanent representative of the UN Development Program (UNDP) in Ukraine Dains Gercheva Agency «Interfax-Ukraine». Retrieved from <https://ua.interfax.com.ua/news/interview/706348.html> [in Ukrainian].
8. Hostiuk O. (2016). The concept of decent work as an element of the legal policy of the state. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, 6, 90–93 [in Ukrainian].
9. Recommendation on the status of scientific workers: adopted by the United Nations on Education, Science and Culture by the United Studies General Conference on November 20, 1979. Retrieved from <http://docs.cntd.ru/document/902084640> [in Russian].
10. Smyrnova T. V. (2010). Criteria for decent work in intellectual activity: *Extended abstract of the Candidate's thesis*. Moskva [in Russian].

YAROSHENKO OLEG

2nd PhD, Professor, Senior Researcher of the Scientific and research institute of providing legal framework for the innovative development of NALS of Ukraine, Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

VAPNYARCHUK NATALIYA

PhD in Law, Senior Researcher, Senior Researcher of the Scientific and research institute of providing legal framework for the innovative development of NALS of Ukraine

DIGNIFIED WORKING CONDITIONS FOR SCIENTISTS – ONE OF THE PRIORITY DIRECTIONS OF STATE POLICY IN THE FIELD OF SCIENCE

Problem setting. The transition to an innovative model of economic development of the country is impossible without creating conditions for safe, high-quality, efficient work with decent pay in various sectors of the economy, which contributes to the realization of human potential. The development of the latter is decisive for the further fate of the economic, political, social, spiritual spheres of life in Ukraine and the creation of conditions for its transition to an innovative model of the state system. The implementation of the Concept of Decent Work at all levels is a complex mechanism for solving the accumulated problems in the social and labor sphere of the country. Today, this is especially true of the scientific field related to intellectual activity.

Target of research. Research of problematic issues of legal regulation of relations in the scientific sphere on decent working conditions for scientists and identification of ways to solve them.

Analysis of recent researches and publications. The issue of decent work in Ukraine is to some extent covered in the scientific works of such scientists as LP Amelicheva, AV Vasylyk, L. Yu. Velychko, OO Gerasimenko, OD Gostyuk, O V. Zhadan, VV Zhernakov, Yu. Ivchuk, AM Kolot, TA Kolyada, SG Rudakova and others. At the same time, to date, there are no relevant comprehensive studies in the available scientific literature to ensure decent work of such subjects of labor law as scientists, as well as the legal mechanism for appropriate provision.

Article's main body. According to the Concept of the State Target Program for the Development of Research Infrastructures in Ukraine for the period up to 2026, approved by the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of April 14, 2021 № 322-r. One of the problems that needs to be solved is the unsatisfactory condition of the material and technical

base of research infrastructures, the lack of decent working conditions for scientists and comfortable premises for their work. The scientific potential of human resources in Ukraine is high enough for research. At the same time, with the low level of material and technical base of scientific institutions and higher education institutions, the number of researchers in Ukraine has almost halved in recent years. The most active, creative scientists continue to leave the scientific sphere. Although scientific personnel and knowledge are fundamental factors in the sustainable development of scientific and technical potential of the state.

Conclusions and prospects for the development. It is noted that the existence of the problems considered in the article is due not only to insufficient funding for science, although, of course, the economic factor is one of the main, but also imperfect legislation, lack of research infrastructure, lack of career opportunities, weak interaction with business, lack of government policies aimed at supporting the promotion of science and a number of other factors, which leads to the fact that scientists are forced to either go abroad to work or leave science altogether. The expediency of developing a strategy and program to overcome the problems of decent work in the scientific field is indicated. In particular, it is proposed to develop and approve the Concept of implementation of criteria of decent work in the scientific sphere, which will promote the formation of an ideological “human-centric prism”, through which all processes to improve what is happening today. Its main tasks should be: to determine the most important principles and strategic directions of the legal mechanism for ensuring decent work of Ukrainian scientists; improving the legislation in terms of creating and ensuring the functioning of the legal mechanism to ensure decent work of scientists in Ukraine; prevention of negative socio-economic consequences related to the functioning of the legal mechanism for ensuring decent work of Ukrainian scientists.

Key words: state, human capital, scientific sphere, scientific personnel, decent work, financing, research infrastructure.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Ярошенко О. М., Вапнярчук Н. М. Гідні умови праці для науковців – один із пріоритетних напрямків державної політики у сфері науки. *Право та інновації*. 2022. № 2 (38). С. 42–48.